

СЕКЦІЯ 8 ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 339.5

Бидик А.Г.*кандидат економічних наук, доцент,
Чортківський навчально-науковий інститут
підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету***Bydyk Alla***PhD in economics, Lecturer,
Chortkiv Education and Research Institute
of Entrepreneurship and business
Ternopil National Economic University*

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗРАЗКА В УКРАЇНІ

THE PROBLEMS OF IMPLEMENTATION OF SYSTEM OF TECHNICAL REGULATION OF EUROPEAN MODEL IN UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У статті приділено увагу необхідності комплексного вирішення проблеми відсутності в Україні ефективної практики організації виробничо-збутової діяльності товаровиробників аграрної та продовольчої продукції, побудованої відповідно до вимог нової системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання європейського зразка. Досліджено ступінь розроблення та впровадження стандартів ЄС у практичну діяльність вітчизняного агропродовольчого сектору. Зазначено, що одним із головних завдань для бізнесу та влади має стати проведення системних реформ у сфері технічного регулювання на рівні законодавчо-нормативного забезпечення та у сфері його втілення у практичну площину. Зауважено на необхідності масштабного впровадження систем безпеки та якості продукції у діяльність вітчизняних аграрних та переробних підприємств, побудованих відповідно до принципів HACCP, та наведено чинники, що заважають цьому процесу. Обґрунтовано необхідність залучення у коло учасників системи ефективного технічного регулювання не лише суб'єктів бізнесу, а й органів державної та регіональної влади, як організаторів регулятивного середовища, так і співучасників системної підтримки та практичної допомоги для товаровиробників, для впровадження сучасних систем якості та безпечності аграрної та продовольчої продукції у систему управління підприємствами та протягом дії всього харчового ланцюга «від лану до столу».

Ключові слова: система технічного, санітарного, фітосанітарного регулювання, технічні бар'єри, стандарти, системи безпеки та якості аграрної та продовольчої продукції, державна підтримка, технічна допомога.

АННОТАЦІЯ

В статье уделено внимание необходимости комплексного решения проблемы отсутствия в Украине эффективной практики организации производственно-снабженческой деятельности товаропроизводителей аграрной и продовольственной продукции, построенной в соответствии с требованиями новой системы технического, санитарного и фитосанитарного регулирования европейского образца. Исследована степень разработки и внедрения стандартов ЕС в практическую деятельность отечественного агропродовольственного сектора. Указано, что одним из главных заданий для бизнеса и вла-

сти должно стать проведение системных реформ в сфере технического регулирования не только на уровне законодательно-нормативного обеспечения, но и в сфере его внедрения в практическую плоскость. Обращено внимание на необходимость масштабного внедрения систем безопасности и качества продукции в деятельность отечественных аграрных и перерабатывающих предприятий, построенных в соответствии с принципами HACCP, и названы факторы, которые мешают реализации этого процесса. Обоснована необходимость привлечения в круг участников системы эффективного технического регулирования не только субъектов бизнеса, но и органов государственной и региональной власти, как организаторов регулятивной среды, так и совместных участников системной поддержки и практической помощи для товаропроизводителей, для внедрения современных систем качества и безопасности аграрной и продовольственной продукции в систему управления предприятиями и на протяжении действия всей пищевой цепочки «от поля к столу».

Ключевые слова: система технического, санитарного, фитосанитарного регулирования, технические барьеры, стандарты, системы безопасности и качества аграрной и продовольственной продукции, государственная поддержка, техническая помощь.

ANNOTATION

In this article paid attention of necessary of integrated solution of a problem of lack of in Ukraine the effective practice of organization of sales by commodity producers of agricultural and food products, built in accordance with the requirements of a new system of technical, sanitary and phytosanitary regulations in EU model. Investigated the degree of making of EU standarts in practice of agricultural sector. One of the main tasks for the business and government should be systematic reform of technical regulation not only in legislative and normative provision, but also in the practical field. Noted in the necessary of the scale implementation of safety system and quality of products in the domestic agricultural and processing enterprises, which built for the HACCP principles and the reasons that hinder this are given. Justified the necessity of involvement in the circle of participants of system of effective technical regulation not only of subject of business, but also as the State and municipal authorities as the organizers of regulatory environment, and so s partner of system of support and practical

assistance for the commodity producers to the implementation new safety system of agricultural and food products to the principles of HACCP in the system of enterprise management and throughout the whole production process.

Key words: system of technical, sanitary and phytosanitary regulation, technical barriers, standards, safety system and quality of agricultural and food products, State support, technical assistance.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розпочатий у 2001 р. процес реформування системи технічного регулювання в Україні продовжує свою дію й сьогодні. Він був спрямований на усунення глибоких принципових протиріч між нормами вітчизняного технічного регулювання та захисту прав споживачів із положеннями та вимогами СОТ. Регуляторні реформи було значно активізовано в період, що передував приєднанню України до СОТ та підписанню Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Уже відбулися процеси апроксимації, транспозиції, координації та імплементації національного законодавства та нормативно-методичної бази у сфері дотримання правил та принципів угод ТБТ та СФЗ відповідно до вимог СОТ та ЄС, що стало свідченням створення на законодавчому рівні вітчизняної системи технічного регулювання, що відповідає європейській практиці. Проте практичний бік їх реалізації у фактичних українських реаліях функціонування вітчизняного агропродовольчого бізнесу залишає бажати кращого, потребує додаткової уваги та розроблення дієвих механізмів державної підтримки у сфері впровадження нових законодавчих ініціатив технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання в практичну діяльність товаровиробників аграрної та харчової продукції, що відповідає прогресивним міжнародним стандартам безпеки та якості.

Стає більш очевидною та потребує комплексного вирішення проблема відсутності в Україні ефективної практики організації виробничо-збутової діяльності товаровиробників аграрної та продовольчої продукції, побудованої відповідно до вимог нової системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання європейського зразка, що й визнає актуальність даної публікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Неодноразово піднімалися питання необхідності гармонізації українських національних стандартів до європейських як умови підвищення експортного потенціалу та конкурентоспроможності продукції агропромислового комплексу такими науковцями, як: Ю. Бережна, О. Беглій, С. Литвинська, Н. Кухтіна, В. Мовчан, Н. Пархоменко, С. Пазізіна, К. Пазізіна, Д. Науменко, Є. Нестеренко, М. Риженков, Ю. Ульяновченко, Р. Чирва, Д. Янушкевич та ін. Проблемам функціонування вітчизняної системи технічного регулювання приділяли увагу І. Бура-

ковський, Л. Віткін, Т. Гордієнко, О. Дем'янюк, В. Кайдашов, Д. Крисанов, Т. Лозінська, Д. Луценко, М. Мельник, Ю. Михайлов та ін.

Разом із тим недостатньо дослідженими залишаються питання практичної реалізації в Україні створеної на законодавчому рівні сучасної системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання європейського зразка, організації всебічної підтримки товаровиробників аграрної та продовольчої продукції в упровадженні в діяльність підприємств сучасних систем управління її якістю та безпечністю, а також пошук можливостей подолання нею технічних бар'єрів на шляху до ринку Європейського Союзу та інших світових торговельних арен.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Ураховуючи створені умови для функціонування в Україні оновленої системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання, ставилося за мету підкреслити необхідність безальтернативного впровадження систем якості та безпеки продукції відповідно до принципів HACCP у практичну діяльність українських товаровиробників аграрної та харчової продукції, побудови ефективної вітчизняної системи технічного регулювання та розроблення дієвого механізму залучення у коло її учасників всіх суб'єктів агропродовольчого бізнесу. Необхідно наголосити, що зацікавленими сторонами у підвищенні конкурентоспроможності та експортного потенціалу агропродовольчої продукції українського виробництва мають стати й владні інституції національного та регіонального рівнів шляхом організації системи ринкового нагляду за дотриманням європейських стандартів та надання всебічної підтримки товаровиробникам за даним напрямом діяльності для підвищення конкурентоспроможності агропродовольчого виробництва, рівня соціально-економічного розвитку місцевих громад, ефективного використання ресурсів, збільшення масштабів зайнятості населення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Повноцінна та всеохоплююча зона вільної торгівлі в умовах спільного ринку, проголошена Угодою про асоціацію України з ЄС, створила єдину для Сторін гармонізовану регуляторну нормативно-правову базу для впровадження прогресивних міжнародних стандартів на аграрну та харчову продукцію відповідно до Угод СОТ про технічні бар'єри в торгівлі (ТБТ) та санітарні і фітосанітарні заходи (СФЗ).

Одним з основних принципів вільної торгівлі є ліквідація фізичних та технічних бар'єрів у торгівлі товарами. Разом із тим серед небагатьох винятків сфери дії цих принципів є захист здоров'я та життя людей і тварин, збереження рослин на основі оцінки потенційного (об'єктивного) ризику товару (або його компонента), що здійснюється за допомогою дії засобів технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання.

Технічні бар'єри, у тому числі необхідність володіння сертифікатами відповідності європейського зразка, санітарні та фітосанітарні вимоги продовжують залишатися головними перешкодами для експорту вітчизняної агропродовольчої продукції на ринки ЄС.

Інструменти технічного регулювання відносяться до групи технічних бар'єрів в торгівлі та жорстких методів адміністративних обмежень у складі засобів нетарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності, тому, як зазначає О. Дем'янюк, вони «застосовуються, як правило, органами державної влади країни, використовуються для регулювання зовнішньої торгівлі невеликою групою товарів, призначені для вирішення певних проблем, які вимагають оперативного втручання держави» [1, с. 95].

До складу технічних бар'єрів відносяться відмінності у вимогах національних технічних регламентів, вимогах до пакування та маркування, стандартів, процедур оцінки (підтвердження) відповідності, санітарних, фітосанітарних та екологічних заходів тощо.

Саме завдяки комплексній дії технічних бар'єрів ЄС, виходячи з інтересів національної безпеки, забезпечує проникнення на власний ринок продукції іноземного виробництва, що не відповідає діючим на ринку технічним регламентам та стандартам.

Слід зазначити, що протягом 2008–2017 рр. частка експорту сільськогосподарської продукції від загального експорту товарів з України збільшилася з 16,9% у 2008 р. до 41,5% у 2017 р. Середньорічний темп приросту вартісних обсягів експорту за 2008–2017 рр. становив 5,3%. Зовнішні поставки аграрної продукції у 2017 р. досягли 18,0 млрд дол. США, що на 59,2% більше аналогічного показника 2008 р. Частка експорту в загальному обсязі зовнішньої торгівлі продукції аграрного сектору зростає з 62,5% у 2008 р. до 79,4% у 2017 р. [2]. Названі дані черговий раз підкреслюють важливість та високий експортний потенціал українського аграрного сектору для держави.

Проте не втрачає своєї актуальності та потребує вирішення проблема зміни сировинного аграрного експорту на експорт готової харчової продукції з високим показником доданої вартості. Крім того, оновлена система технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання висуває додаткові вимоги до аграрної та харчової продукції в галузі її відповідності сучасним європейським та міжнародним стандартам якості й безпеки.

На початок 2017 р., за твердженням аналітиків НІСД, із 297 стандартів Кодексу Аліментаріус уже гармонізовано та знаходяться на стадії затвердження (лише!) 30 стандартів. Гармонізовано до європейських норм:

- по класу 65 «Сільське господарство» – 261 стандарт Міжнародної організації зі стандартизації ISO (52% від 499 стандартів даного класу);

- по класу 67 «Технологія виробництва харчових продуктів» – 381 стандарт ISO (59% від 645 стандартів даного класу);

- по класу 65 «Сільське господарство» – 58 стандартів EN, прийнятих низкою європейських комітетів (64% від 90 стандартів EN даного класу);

- по класу 67 «Технологія виробництва харчових продуктів» – 63 стандарти EN (40% від 157 стандартів EN даного класу) [3, с. 30].

Отже, наведені дані свідчать про недостатній ступінь упровадження стандартів ЄС у практичну діяльність агропродовольчого сектору, хоча роботу в даному напрямі ними вже розпочато. Процес гармонізації вітчизняних стандартів гарантування якості та безпеки продуктів харчування з діючими європейськими та міжнародними нормами вимагає прискорення та активізації, поліпшення менеджменту загальнонаціональної системи уніфікації технічних бар'єрів.

Окрім того, одним із головних завдань для бізнесу та влади має стати проведення системних реформ у сфері технічного регулювання не лише в площині законодавчо-нормативного забезпечення, а й у сфері його втілення у практичну площину. Логічним продовженням гармонізації національного законодавства у сфері технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання з нормативно-правовою базою ЄС має стати побудова ефективної вітчизняної системи технічного регулювання та розроблення дієвого механізму її практичного функціонування, масштабне залучення у коло її учасників усіх суб'єктів агропродовольчого бізнесу.

В умовах ринкових відносин перед товаровиробниками аграрної та продовольчої продукції гостро постає питання необхідності врахування запитів споживачів на продукцію. Чим розвиненішою та заможнішою є країна, тим більше уваги вона приділяє безпеці життя та харчування її населення завдяки використанню засобів технічного регламентування через упровадження ефективних систем контролю та регулювання процесів виготовлення та реалізації безпечних товарів високої якості, насамперед продуктів харчування. Отже, чим ширша сфера застосування засобів технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання у діяльності суб'єктів агропродовольчого бізнесу.

Як впливає з угод СОТ ТБТ та СФЗ, вимоги до імпортованої продукції не можуть бути жорсткішими, ніж до продукції, виготовленої вітчизняними товаровиробниками. Це означає, що вітчизняні підприємства мають відповідати сучасним регулятивним принципам в обов'язковому та беззаперечному порядку незалежно від того, на який ринок передбачено постачати продукцію – на внутрішній чи зовнішній. Здебільшого ці регулятивні правила стосуються товаровиробників аграрної продукції та продовольства.

На продукцію, яку передбачено розміщувати виключно на внутрішньому українському ринку, може бути застосовано систему менеджменту безпеки харчових продуктів відповідно

до стандарту ДСТУ 4161 або ISO 22000, проте якщо сумлінний суб'єкт бізнесу ставить перед собою вимоги до підвищення конкурентоспроможності продукції, збільшення довіри до неї з боку споживачів та партнерів, залучення потенційних інвесторів до вдосконалення виробничо-технологічної бази підприємства, збільшення ринку збуту, у тому числі за межами країни, він зобов'язаний упроваджувати сучасні європейські стандарти якості продукції, яку він виробляє. Для виходу на ринок ЄС товаровиробник має володіти сертифікатом за стандартом FSSC 22000, якій відноситься до поліпшеної версії ISO 22000. Окрім того, готовий продукт має відповідати показникам безпеки, що закріплені в регламентах та директивах ЄС.

Масштабне впровадження систем безпеки та якості продукції в діяльність вітчизняних аграрних та переробних підприємств дасть їм змогу отримати конкурентні переваги як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, досягнути високих стандартів якості продукції, гарантувати її безпеку, сформувати позитивний імідж українських товаровиробників як потенційних надійних учасників зовнішньої торгівлі.

В основу побудови вітчизняної сучасної системи технічного регулювання аграрної та харчової продукції покладено модель системи технічного регулювання, що довела свою ефективність у ЄС. Метою функціонування такої моделі визначено створення умов та сприяття вільному руху товарів на внутрішньому ринку ЄС, недопущення бар'єрів у торгівлі, взаємне визнання та технічну гармонізацію. Цю систему побудовано відповідно до двох підходів: Нового – до технічної гармонізації та стандартизації та Глобального – до оцінювання відповідності. Зазначені два підходи є логічним доповненням один одного: їхню дію спрямовано на обмеження прямого втручання державних регламентаційних інституцій у ключові питання виробництва продукції та одночасне надання товаровиробникам різних доступних засобів для виконання своїх зобов'язань перед споживачами продукції у безальтернативному виконанні харчового законодавства. У подальшому було прийнято нові доповнення до чинної в ЄС нормативно-законодавчої бази у вигляді регламентів та рішень.

Відповідно до європейської практики, в організації вільного руху товарів приймають участь усі суб'єкти (учасники) ланцюгу виробництва та життєвого циклу продукції: товаровиробники, уповноважені представники, дистриб'ютори та імпортери. На нормативному рівні прописано обсяги їх відповідальності та зобов'язань по відношенню до продукції. Крім того, законодавством закріплено відповідальність за регулятивними органами, які виконують функції щодо нотифікації, оцінки відповідності, акредитації, маркування, ринкового нагляду за продукцією, що постачається з третіх країн, тощо. Таким чином, в ЄС функціонує «ланцюг» якос-

ті, побудований на взаємодії та відповідальності всіх залучених у єдиний цикл суб'єктів та зацікавлених сторін.

Перед вітчизняними товаровиробниками агропродовольчої продукції також ставляться завдання запровадження систем управління безпечністю харчових продуктів усіма учасниками виробничого ланцюга на всіх стадіях життєвого циклу, подальшого їх ефективного функціонування та своєчасного оновлення відповідно до ризиків виникнення небезпек.

Практикою доведено, що найбільш ефективним інструментом превентивного забезпечення безпеки харчової продукції та дотримання харчового законодавства на підприємстві є НАССР (англ. НАССР – Hazard Analysis Critical Control Point) – документована система аналізу небезпек і критичних точок контролю, що визначає небезпечні чинники, встановлює критичні точки, вибирає попереджувальні заходи та систему перевірок. Саме концепцію системи НАССР прийнято міжнародними організаціями та закріплено в основних міжнародних угодах у сфері стандартизації та сертифікації харчової продукції.

Головною перевагою методу НАССР визначено: ризики, що здійснюють негативний вплив на безпеку харчової продукції, краще підлягають ліквідації чи мінімізації в процесі виробничого циклу завдяки вжиттю попереджувальних заходів, аніж у момент перевірки готової продукції. Система НАССР передбачає аналіз ризиків і контролю критичних точок на шляху продуктів харчування «від лану до столу», від сировини до кінцевого готового продукту. Особливістю цієї системи є те, що вона спрямована запобігти виникненню помилок, передбачити та мінімізувати ризики під час виробництва продуктів харчування та в кінцевому підсумку гарантувати споживачам їх якість та безпеку.

Як зазначає Ю. Михайлов, для переходу від «контролю» до «забезпечення» системи безпеки харчової продукції та запровадження систем управління харчовою безпечністю на основі принципів НАССР необхідний системний підхід» [4, с. 62–63].

Відповідно до розділу VII Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпеки та якості харчових продуктів», 20 вересня 2019 р. закінчується термін обов'язкового впровадження системи НАССР усіма товаровиробниками харчової продукції в Україні. Окремі категорії великих підприємств повинні були зробити це значно раніше – до 20 вересня 2017 та 2018 рр. залежно від типу продукції, яку вони виробляли [5].

За даними AgroPolit.com, станом на серпень 2017 р. систему НАССР уже запровадили у свою діяльність понад 80% підприємств вітчизняної переробної галузі [6].

Що ж заважає всім без винятку суб'єктам агропродовольчого бізнесу будувати свою діяльність відповідно до сучасних ефективних сис-

тем менеджменту якості та безпечності продукції, організованих на принципах НАССР?

На жаль, вітчизняні підприємства агропродовольчого комплексу часто стикаються з проблемами під час упровадження новітніх, сучасних систем організації контролю над безпечністю й якістю сільськогосподарської та харчової продукції у практику.

Впровадження такої системи в загальну систему управління підприємством відноситься до тривалих, трудомістких та недешевих процесів, що потребують значних зусиль, витрат праці та капіталу. Цей процес передбачає розроблення плану НАССР окремо за кожним видом продукції, проведення навчання всього персоналу підприємства, включаючи керівництво та групи контролю; інколи виникають потреби у зміні технології виробництва продукції, її документального оформлення, запровадження управління протоколами щодо вимог стандарту результативності, перебудові виробничих приміщень, переході до нової форми усвідомлення учасниками харчового ланцюгу важливості та стратегічної необхідності здійснюваних підприємством змін. Проте найскладнішим є питання пошуку та виділення фінансових ресурсів для вирішення цього завдання.

Якщо великі товаровиробники знаходять шляхи для залучення потрібних коштів, то для лівової частини малих та середніх суб'єктів аграрного та переробного бізнесу це завдання виявляється складним, потребує значних витрат часу та ресурсів. Як відомо, близько 60% обсягу аграрної продукції виробляється дрібними сільськогосподарськими підприємствами, які, своєю чергою, за встановленими сертифікаційними вимогами не завжди можуть її віднести до регламентів європейського зразка [7].

Ми поділяємо думку дослідників, які стверджують, що подоланню встановлених Угодою про асоціацію технічних бар'єрів із боку ЄС на аграрну та харчову продукцію українського виробництва та впровадженню системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання в Україні заважають:

- застаріла техніко-технологічна виробнича база;
- невідповідність виготовленої продукції технічним регламентам ЄС;
- складна, витратна та бюрократизована для вітчизняних суб'єктів бізнесу процедура сертифікації та стандартизації продуктів харчування;
- розбіжності у забезпеченні якості та безпеки продукції;
- висока вартість упровадження та управління систем якості та безпекою продукції в діяльності підприємств на основі принципів НАССР;
- недосконале інфраструктурне забезпечення процесу отримання сертифікатів якості та безпечності продукції;
- слабкі мотиваційні стимули та недостатнє фінансове забезпечення дрібних товаровироб-

ників для оволодіння новітніми інноваційними технологіями у сфері поліпшення умов виробництва та відповідності продукції європейським стандартам та вимогам [2].

Незважаючи на проблеми, прийняті Україною міжнародні норми та зобов'язання ставлять її перед необхідністю втілювати реформаторські завдання у практичну діяльність. Розпочате реформування національної системи харчової безпеки на основі принципів НАССР має продовжуватися для забезпечення визнання вітчизняної продукції на світовому рівні.

Свідченням практичного реформування системи технічного регулювання стане остаточне впровадження систем безпеки та якості продукції на всіх вітчизняних підприємствах агропродовольчого комплексу з можливістю її подальшого експорту на ринок ЄС та інші торговельні аспекти, що дасть змогу збільшити обсяги її реалізації не лише в Україні.

Ураховуючи, що зростання експортного потенціалу аграрної та харчової продукції вітчизняного виробництва відноситься до національних державних інтересів, перехід до нової системи стандартизації, безпеки й якості продукції має стати доступним для кожного товаровиробника. Розроблення вимагає модель сучасної системи харчової безпеки в Україні, що включає системну підтримку товаровиробників у галузі впровадження прогресивних систем контролю якості, безпечності та відповідності продукції європейським, а отже, і світовим стандартам як у загальну систему управління підприємством, так і протягом дії всього ланцюга виробництва та життєвого циклу продукції.

Одним із ключових принципів угод ТБТ та СФЗ СОТ є надання технічної та інших видів допомоги у застосуванні технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання країнам, що (технологічно) розвиваються, у процесі гармонізації технічного законодавства, вдосконалення системи санітарного та фітосанітарного захисту та гармонізації нормативно-правової бази, заходів, пристосування до вимог та процедур, що використовуються у розвинених країнах, у даній сфері нетарифного регламентування.

Сьогодні Україна приймає участь у міжнародних програмах із метою отримання міжнародної технічної підтримки. Питання технічних бар'єрів та стандартизації відносяться до горизонтальних питань та окремих секторів промисловості Діалогу високого рівня Україна – ЄС.

Станом на 2017 р. в Україні в рамках технічної допомоги ЄС у стадії реалізації знаходилося близько 100 проектів на загальну суму близько 165 млн євро; запроваджено п'ять програм секторальної бюджетної підтримки ЄС на суму 244 млн євро, у тому числі 12 млн євро є компонентами технічної допомоги [8, с. 92].

У сучасному законодавчо-нормативному забезпеченні ЄС питанням безпеки та якості харчових продуктів у ланцюгу «від лану до столу»

присвячується близько 4 тис. директив. Проблеми ринкового нагляду розглядаються та вирішуються комплексно з програмами сталого розвитку сільських територій, розвитку інноваційної економіки кожної країни – члена ЄС, глобальних торговельних мереж тощо [там же, с. 7].

Позитивний досвід розвинутих європейських держав свідчить про обов'язкову наявність дійової гарантованої державної підтримки агропромислового розвитку. Впровадження в Україні сучасної системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання європейського зразка в рамках підвищення експортного потенціалу вітчизняного АПК не має бути винятком.

Зацікавленими сторонами у підвищенні конкурентоспроможності та експортного потенціалу продукції вітчизняного виробництва через масштабне впровадження системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання в Україні мають стати не лише товаровиробники, а й владні інституції національного та регіонального рівнів.

Відповідно до принципів Нового підходу, прийнятим у резолюції Ради Європи у травні 1985 р., відповідальність за виконання вимог захисту населення на своїй території, крім кінцевого виробника, також несуть органи державної влади через формування регулятивного середовища та нагляд за ринком.

Населення територіальної громади виступає потенційним споживачем високоякісної продукції, що відповідає встановленим законодавством технічним, санітарним та фітосанітарним вимогам. Досягнення у сфері технічного регулювання через зростання обсягу виробництва високоякісної та безпечної продукції прямо впливають на соціально-економічний розвиток місцевих громад, ступінь використання природних ресурсів, масштаби зайнятості населення.

Як центральні, так і регіональні органи влади мають брати активну участь у системному сприянні впровадженню сучасних систем управління безпекою та якістю продукції шляхом надання всебічної підтримки товаровиробникам, що здійснюють свою діяльність на відповідній території, для реалізації спільних інтересів у сфері отримання вигід від випуску високоякісної продукції з метою стратегічного сталого розвитку та інноваційної привабливості регіону.

У контексті адміністративної реформи було би доцільно органам місцевого самоврядування проявити зацікавленість у частині фінансуванні проектів з впровадження сучасних систем безпеки та якості продукції у діяльність локальних підприємств для подолання нею технічних бар'єрів, підвищення конкурентоспроможності продукції місцевого виробництва, отримання довгострокових економічних та соціальних ефектів для споживачів, регіону, країни у цілому.

Окремі проекти у сфері впровадження параметрів технічного регулювання можуть бути профінансовані з боку іноземних партнерів відповідно до європейської та міжнародної підтримки середнього та малого бізнесу. Особливо

це питання актуальне в умовах асоційованого членства України в ЄС.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Одними з головних завдань для агропромислового бізнесу та влади мають стати побудова вітчизняної системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання, розроблення дієвого механізму її практичного функціонування та масштабного залучення як учасників товаровиробників аграрної та харчової продукції, що відповідає сучасним регулятивним принципам в обов'язковому та беззаперечному порядку.

Процес гармонізації вітчизняних стандартів гарантування якості та безпеки продуктів харчування з чинними європейськими та міжнародними нормами вимагає прискорення та активізації, поліпшення менеджменту загальнонаціональної системи уніфікації технічних бар'єрів.

Безальтернативне впровадження систем безпеки та якості продукції в діяльність вітчизняних аграрних та переробних підприємств дасть їм змогу отримати конкурентні переваги як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, досягнути високих стандартів якості продукції, гарантувати її безпеку, сформувані позитивний імідж українських товаровиробників як потенційних надійних постачальників.

Упровадження в національну практику ведення господарювання нової системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання європейського зразка вимагає від усіх учасників вітчизняного агропродовольчого бізнесу значних зусиль, витрат часу та капіталу, а від органів державної та регіональної влади – організації системної підтримки та практичної допомоги для товаровиробників із метою впровадження сучасних систем якості та безпечності аграрної й продовольчої продукції відповідно до принципів НАССР у систему управління підприємством та протягом дії всього харчового ланцюгу «від лану до столу».

Завданням владних структур як державного, так і регіонального рівнів має стати організація системи ринкового нагляду за продукцією, що виробляється.

Стратегічні завдання з наближення вітчизняної системи технічного регулювання до європейського зразка потребують широкої підтримки всіх зацікавлених сторін у рамках сталого розвитку територіальних громад для підвищення рівня задоволення вимог споживачів у галузі безпеки життя і здоров'я громадян, екологічної безпеки та охорони довкілля.

Подальшого розроблення потребують механізми полегшення доступу не лише великих, а й середніх та дрібних товаровиробників до фінансових, матеріальних, інформаційних, інноваційних ресурсів та технологій у сфері впровадження сучасних систем безпечності й якості продукції на вітчизняних підприємствах агропродовольчого комплексу в рамках функціонування оновленої системи технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дем'янюк О. Актуальні проблеми нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2013. № 4. С. 94–102.
2. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо наслідків вступу України до СОТ для аграрного сектору економіки. URL : <http://www.me.gov.ua> (дата звернення: 12.03.2019).
3. Реальний сектор економіки України: пріоритети розвитку в умовах зміни вектора економічної політики : аналітична доповідь / О.В. Собкевич та ін. Київ : НІСД, 2017. 40 с.
4. Михайлов Ю. Реформа системи безпеки продуктів харчування чи випорожнення наших гаманців? *Пропозиція*. 2011. № 6. С. 62–64.
5. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : Закон України від 23.12.1997 № 771/97, у редакції від 07.02.2019. *Верховна Рада України*. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 10.03.2019).
6. AgroPolit.com (Гаряча агрополітика). URL : <https://agropolit.com/news> (дата звернення: 18.03.2019).
7. Чирва Р. ЄС відчиняє двері для українських товарів. URL : www.psv.org.ua/files/pdf/1403439710.pdf (дата звернення: 21.03.2019).
8. Реалізація вимог щодо технічного регулювання в Україні (аграрний сектор, харчова промисловість, туризм) / Т. Васильківська та ін. Чернівці : Сіверський центр післядипломної освіти, 2017. 138 с.
- non-tariff regulation foreign economic activity in Ukraine]. *Bulletin of Ternopil National Economic Universiti*. 2013. no.4. pp. 94–102.
2. *Informacijno-analitychni materialy shhodo naslidkiv vstupu Ukrajinny do SOT dlja agrarnogo sektoru ekonomiky* [Information and analytical materials on the consequences of Ukraine's accession to the WTO for the agrarian sector economy]. Available at: <http://www.me.gov.ua> (date of circulation: 12.03.2019).
3. Sobkevych O.V., Shevchenko A.V., Myhajlychenko K.M., Rusan V.M., Belashov E.V. (2017) *Realnyj sektor ekonomiky Ukrajinny: priorytety rozvytku v umovah zminy vektora ekonomichnoj polityky: analit. dopovid* [The real sector of Ukraine's economy: the priorities of development in the context the vector of economic policy: analyst. add]. Kyjiv: NISD. (in Ukrainian)
4. Mykhajlov Ju. Reforma systemy bezpeky produktiv kharchuvannja chy vyporozhnennja nashykh gamanciv? [Reforming the food safety system or emptying our wallets?] *Propozycja*. 2011. no 6. pp. 62–64.
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997). The Law of Ukraine "On the basic principles and requirements for the safety and quality of food products". Available at : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80> (date of circulation: 10.03.2019).
6. AgroPolit.com (Garjacha agropolityka) [An agropolitan]. Available at: <https://agropolit.com/news> (date of circulation: 18.03.2019).
7. Chirva R. ES vidchynjae dveri dlja ukrainskikh tovariv [The EU opens doors for Ukrainian goods]. Available at: www.psv.org.ua/files/pdf/1403439710.pdf (date of circulation: 21.03.2019).
8. Vasylykivska T., Kabakov Ju., Kozlovska M., Ostapenko O., Pravydyva O., Selinnyj M., Tymoshenko T., Chabak L. *Realizacija vymog shhodo tekhnichnogo reguljuvannja v Ukrajinny (agrarnyj sektor, kharchova promyslovist, turyzm)* [Implementation of the requirements for technical regulation in Ukraine (agrarian sector, food industry, tourism)]. Chernigiv: Siverskyj centr pisljadyplomnoji osvity. (in Ukrainian)

REFERENCES:

1. Demjanjuk O. Aktualni problemy netaryfnogo reguljuvannja zovnishnjoekonomichnoji dijalnosti v Ukrajinny [Topical issues of